

Gamle kulturplanter ved 7 vestsjællandske vandmøller

Møllesøen ved Strids Mølle

**Hans Guldager Christiansen, Birger Prehn
og Bernt Løjtnant, 2016**

Indledning

De 5 vandmøller Kongens Møller (Rangle, Kongens, Øresø, Strids og Gryde) ligger ganske tæt sammen ca. 1 km sydvest for Skarresø ved Jyderup i Vestsjælland. 3 km opstrøms Strids Mølle ligger Bromølle, og lidt over 1 km syd for Bromølle ligger vandfaldsmølle (figur 2). Møllerne repræsenterer gamle kulturmiljøer. Øresø, Gryde, Strids og Bromølle er middelalderlige, mens de tre øvrige er fra 1600-tallet (Trap 1954, Olsen u.å.).

I gamle kulturmiljøer som ved borge, klostre, kirkelandsbyer, købstæder m.v. vokser der ofte mange gamle kulturplanter. Det kan være gamle køkkenurter, lægeplanter, pryplanter, farveplanter, teplanter, krydderurter osv. Dette gælder også for arealerne ved de gamle vandmøller.

Vi har undersøgt arealerne ved de 7 vandmøller for gamle kulturplanter. Her findes i dag stadig f.eks. Humle, og det kan meget vel være planter, der stammer fra møllerens ølbrygning (figur 1). Der er køkkenurter og lægeplanter, som dengang forsynede møllerens husholdning med grøntsager og bidrog til at lindre sygdomme. Møllerkonen havde også dengang glæde ved at se på smukke blomster ved bebyggelsen som f.eks. forårsblomster, der varslede forårets komme. De gamle kulturplanter, reliktpanterne, som også benævnes levende fortidsminder, kan i mange tilfælde være efterkommere efter de planter, som for hundredevis af år siden blev dyrket på stedet.

Figur 1. Humle vokser ved alle vandmøllerne på nær ved Vandfaldsmølle.

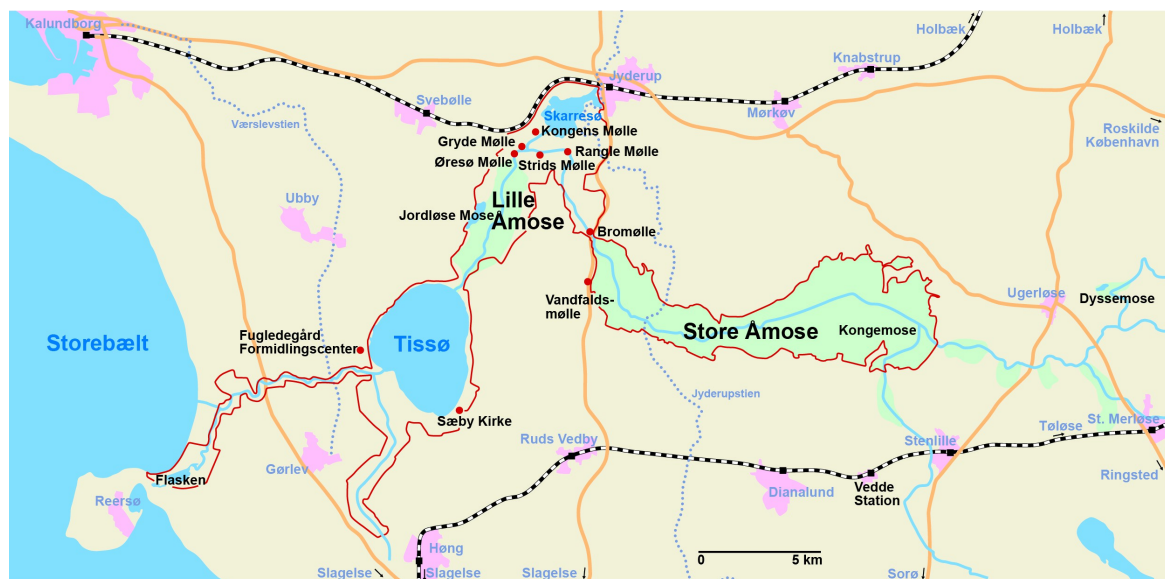
Undersøgelsen

I 2013 gennemgik BP og HC møllerne og deres omgivelser og registrerede, hvilke planter, der voksede her. Vi var på et forårsbesøg først i maj og et højsommerbesøg sidst i juli. Siden har vi jævnligt besøgt møllerne og i 2015 tilføjet en undersøgelse af Vandfaldsmøller. Tidligere har vi alle tre besøgt Kongens Møller på et besøg i juli 2000. Vandmøllernes placering fremgår af figur 2.

Der findes ikke en autoriseret oversigt over reliktplanter, de gamle kulturplanter, i Danmark. Vi har valgt at bruge tabellerne i Løjtnant (in press) over indførte og hjemmehørende reliktplanter. Ifølge disse tabeller findes der i Danmark 167 indførte og 79 hjemmehørende reliktplanter. Listerne er opstillet bl.a. på baggrund af Bernt Løjtnants besøg på 2600 middelalderlige lokaliteter i Danmark fra 1993-2012.

Når man finder en gammel kulturplante vokse vildt, kan man ikke med sikkerhed vide, om planten er en efterkommer af en plante, som tidligere blev dyrket på stedet. Men finder man adskillige gamle kulturplanter på en middelalderlig vokseplads, og har planterne en dokumenteret anvendelse i middelalderen, så er der stor sandsynlighed for, at den fundne plante har en lang historie på stedet. Det må understreges, at vi registrerede vildtvoksende planter og ikke planter, som i dag dyrkes på stederne.

Vi har benyttet plantenavnene som de står i Den Nye Nordiske Flora (Mossberg og Stenberg 2005).

Figur 2. De 7 vandmøllers placering sydvest og syd for Skarresø, Vestsjælland.

Resultater og diskussion

Vandmøllerne

Vandmøllerne er alle gamle, og det fremgår af tabel 1, hvornår de omtrentligt er etableret. I dag er der ikke så meget at se ved møllerne med undtagelse af ved Strids Mølle. Ved Gryde, Øresø og Vandfaldsmølle er der dog stadig tydelige møllerester (fig. 3).

Bromølle Kro var mølle indtil 1776, hvor mølledrift blev indstillet pga. dræning af Åmosen. Kroen er landets ældste Kongeligt privilegerede kro (brochure om Bromølle Kro).

Møllerne	Omtrentlig årstal for etablering	Nedlagt
Rangle Mølle	1688	1932
Kongens Mølle	1600-tallet	1906
Øresø Mølle	1231	1909
Strids Mølle	1336	1980
Gryde Mølle	1316	1910
Bromølle Kro	1198	1776
Vandfaldsmølle	1664	

Tabel 1. Møllernes omtrentlige etablering og nedlæggelse, efter Trap (1954) og Olsen (u.å.).

Figur 3. Gryde mølle 2013.

Tidligere var vandmøller såre almindelige i Danmark. Nationalmuseet registrerede i 1950'erne 3.000 danske vandmøllesteder (Krasnik, 2014). Sidenhen er mange vandmøllesteder forsvundet, og Krasnik skriver, at der i 2014 kun er bevaret 300 vandmøllesteder i en tilstand, så de kan genkendes som møller.

Planterne

En floraliste over det samlede antal gamle kulturplanter fra de undersøgte møller fremgår af tabel 3 bagerst i rapporten. Blandt listens 64 arter er ifølge Løjtnant (in press) 38 arter, som er ægte levende fortidsminder. Et ægte levende fortidsminde er planter indført til Danmark i en svunden tid, typisk før ca. år 1600. De fleste er indført til Danmark i middelalderen og nogle endda tidligere. I dag findes de typisk ved borge, klostre, fiskerlejer, hovedgårde, kirker, landsbyer mv. Gode eksempler på planter, som er ægte levende fortidsminder, og som findes ved (nogle af) møllerne, er: Svaleurt, Rød Tandbæger og Kalmus.

Der er også arter ved møllerne, i alt 26 arter, som er oprindeligt vilde arter i Danmark, men som ikke desto mindre har været dyrket og udnyttet i middelalderen og senere. Det er de hjemmehørende reliktplanter, de hjemmehørende levende fortidsminder. Eksempler på disse er f.eks.: Humle og Solbær.

Nogle reliktplanter er såre almindelige, og de findes ved alle møllerne: Stor Nælde, Skvalderkål, Butbladet Skræppe, Døvnælde, Filtet Burre, Marts-Viol og Alm. Pastinak. Alle har de ikke desto mindre været brugt i middelalderen.

Andre er mere ualmindelige som Hjertebladet Gemserod, Kalmus, Plettet Arum og Vellugtende Aftenstjerne. Og nogle få er sjældne som Hvid Hestehov og Bølgekrone Storkenæb, som begge forekommer ved Bromølle.

Ved besøget i år 2000 fandt vi også andre arter end de, som er nævnt i bilag 1. De mere interessante af disse nævnes under møllerne.

I næste afsnit fortæller vi nærmere om planternes brug og diskuterer deres forekomst ved møllerne.

Om planternes brug

Man kan læse om planternes brug i gamle kilder fra middelalder og renæssancen. De fire vigtigste botaniske kilder fra dengang er Harpestreng (ca. 1300), Pedersen (1533), Smid (1546) og Paulli (1648), men der er også andre. Disse kilder refereres i flere nutidige kilder, f.eks. i Brøndegaard (1978-80) og i Løjtnant (in press).

En del reliktplanter har haft flere anvendelser. De planter, som vi har fundet ved møllerne, og som står i bilag 1, har haft de anvendelser, som står i tabel 2. Kategorierne i tabellen er opstillet af Løjtnant (in press).

Brug af planten	Antal planter
Lægeplanter	56
Prydplanter	40
Køkkenurter	20
Bifoderplanter	20
Trolddomsplanter	13
Veterinærplanter	13
Krydderurter	10
Duftplanter	9
Farveplanter	9
Teplanter	8
Tekniske planter	6
Snapseurter	6
Vinplanter	5
Bærbuske	4
Hallucinogene planter	3
Kosmetikplanter	3
Foderplanter	2
Frugttræer	2
Giftplanter	2
Hegnsplanter	1

Tabel 2. Planterne ved møllerne og deres brug. En del planter havde adskillige anvendelser. Planternes brug efter Løjtnant (in press).

Lægeplanter

Langt den største gruppe af planter er lægeplanter. Det skyldes ikke mindst, at de gamle botaniske kilder nævnt ovenfor var lægebøger, og at planternes øvrige brug derfor var mere underordnet (Løjtnant in press).

Ved de 7 vandmøller er i alt fundet 56 reliktplanter, der har været benyttet som lægeplanter. Herunder bringes nogle eksempler.

Nogle få af de fundne reliktplanters nuværende og tidligere danske eller videnskabelige navne kan umiddelbart identificere dem som lægeplanter. Læge-Oksetunge (*Anchusa officinalis*) og Alm. Lungeurt (*Pulmonaria obscura*, tidl. *P. officinalis* L.), hvor arts-epitetet "officinalis" betyder "anvendt som lægemiddel", og hvor de danske navne ligeledes indikerer dette. Rød Hestehov (*Petasites hybridus*) bar tidligere navnet Pestilensurt (Paulli 1648) grundet dens anvendelse mod pest.

Blandt andre klassiske lægeplanter fundet ved vandmøllerne kan nævnes Alm. Fingerbøl, Alm. Rejnfan, Cypres-Vortemælk, Dansk og Plettet Arum, Høst-Tidløs, Kalmus, Liden Singrøn, Alm. Matrem, Rød Tandbæger, Stinkende Nyserød, Pigæble og Svaleurt.

Det vil føre for vidt i denne sammenhæng, at omtale de enkelte reliktplanters anvendelse og lægelige virkning. For en nærmere omtale af dette anbefales bogen "Lægeplanter og trolddomsurter" af Harald Nielsen, Politikens Forlag, København, 3. udg. 1976.

Prydplanter

En anden stor gruppe af reliktplanter er prydplanter. I undersøgelsen er fundet 40 arter, der iflg. Løjtnant (in press) kan være anvendt som prydplanter i middelalderen. Langt størstedelen af de fundne arter har måske haft andre anvendelser ved vandmøllerne. Imidlertid er 3 af de fundne arter iflg. Løjtnant (in press) alene anvendt som prydplanter. Det drejer sig om de ægte levende fortidsminder Bølgekronet Storkenæb, Eng-Storkenæb og Erantis.

Trods manglen på skriftlige kilder fra middelalderen vedr. prydplantedyrkning argumenterer Løjtnant (in press) for, at der sandsynligvis tidligt er indført prydplanter til landet. Og hvorfor skulle ikke også almuen i middelalderen have haft blik for nogle plantearters skønhed og plantet dem tillige med de øvrige nytteplanter?

Køkkenurter

20 arter i undersøgelsen har tidligere fundet anvendelse som køkkenurter og nogle af disse arter anvendes stadig: Alm. Pastinak, Løgkarse, Peberrod, Skvalderkål, Sødskærm og Stor Nælde. De øvrige er stort set gået i glemmebogen som køkkenurter: Alm. Katost, Alm. Lungeurt, Butbladet Skræppe, Cikorie, Døvnælde, Filtet Burre, Glat Burre, Humle, Kalmus, Plettet Arum, Rundbladet Katost, Strudsvinge og Vellugtende Aftenstjerne.

Kalmus og Humle

Som eksempel på en plante med mange anvendelser kan nævnes Kalmus. Den har været brugt som lægeplante, tobaksplante, veterinærplante, krydderurt, snapseurt og trolddomsplante (Løjtnant 2008). Mest benyttedes den mod maveonder, og den ansås for at have vandrensende egenskaber. Derfor blev den i middelalderen plantet ud i søer og vandhuller. Ifølge Hornemann (1796) blev Kalmus sat til brændevin som mavestyrkende middel, hvilket er interessant i forhold til den hyppige brug af øl og snaps på møllegårdene.

Der står lidt Kalmus i møllesøen ved Strids Mølle. Kalmus stammer oprindeligt fra SØ-Asien, og den har en atypisk indførselshistorie i forhold til andre kulturplanter. Den menes at være bragt til Balticum af mongolske rytterhære i 1200-tallet. Herfra er den kommet til Danmark i 12-1300-tallet, da Danmark på den tid havde nære forbindelser til Estland (Garner, 1983).

Humle har vi fundet ved alle møllerne undtagen Vandfaldsmølle. Humle er en vigtig ingrediens ved ølbrygning. Der findes ikke mange kilder vedrørende vandmøllerne, men erindringer fra midten af 1800-tallet giver et indblik i livet på Øresø Mølle (Jensen 1941): Bønderne kom til møllen for at få malet korn på kornkværnen eller malt på maltkværnen. Bønderne blev budt indenfor i møllestuen, mens de ventede. I møllestuen var der et langbord i hvis ene ende ølkande, brændevinsflaske og tobakstønde havde deres faste plads. Møllersvenden beværtede gæsterne. Drikkepenge for dette var møllersvendens indkomst.

Undertiden var der travlt. På Rangle mølles gårdsplads blev der en dag sidst i 1800-tallet talt 44 fuldt lastede bøndervogne og hertil dem blot med trillebøre eller med en slump på nakken (Jensen 1941). Møllergården var udstyret med et bryggers, hvor øllet til gæsterne blev brygget.

Rangle Mølle

Området ved Rangle Mølle er privatejet, og arealet er ekstremt velholdt. Her kan ingen reliktplanter overleve. Men over for indgangen, rundt om oplagspladsen og i skovbunden, findes en del reliktplanter som Humle, Løgekarse, Glat og Filtet Burre, den ualmindelige

Figur 4. Den private indgang til Rangle Mølle. Digerne giftsprøjtes på digekrone og -fod.

Vellugtende Aftenstjerne og den sjældne Plettet Arum. Mest interessant er det nok, at den ældgamle farveplante Farve-Reseda findes her (figur 5). Ifølge Olsen (u.å) lå der tidligere et kendt farveri ved Rangle Mølle. Iflg. Jensen (1942) blev der fra 1860 til omkring 1900 drevet et farveri og stamperi i Rangle mølle.

Rangle Mølle har ikke altid været så ”velplejet”. Ved besøget i år 2000 var der anderledes forfald ved gården og tilsvarende flere reliktplanter. Dengang voksede der foruden de i tabel 3 nævnte planter: Alm. Hæg, Alm. Katost, Cikorie, Dorothealilje, Gærde-Kørvel, Havepest, Judaspenge, Liden Burre, Klokke-Skilla, Peberrod, Pinselilje (gammel varietet, var. *recurvus*), Purløg, Rød Hestehov, Rød Kornel, Rød Tandbæger, Skarntyde, Skov-Løg, Solbær, Stikkelsbær, Studenternellike, Uldbladet Kongelys og Vår-Krokus. Løjtnant (in press) betegner efter besøget i år 2000 Rangle Mølle som ”den rigeste af de ca. 80 undersøgte gårde med vandmølle”.

Figur 5. Farve-Reseda ved Rangle Mølle.

Bromølle

Rundt om selve kroen er der meget velholdt med store, renholdte P-pladser og sirlige haveanlæg. Men lidt væk fra kroen dukker reliktplanterne op.

Hvid Hestehov står ved et fugtigt skovbryn langs Kattrupvej ca. 100 m syd for kroen. Bevoksningen med Hvid Hestehov er meget stor, og den må være gammel. En endnu større bevoksning står i skoven nedstrøms Åmose Å. Planten findes hist og her i SØ-Jylland, men her på Sjælland er den meget sjælden.

Bølgekronet Storkenæb er en ældgammel og meget smuk prydpilte, figur 6. Ifølge Lange (1999) nævnes og afbildes den allerede i 1650'erne i forskellige kilder. Løjtnant (in press) behandler udførligt planten, og han nævner overraskende nok, at den findes på kalkmalerier i V. Sottrup Kirke. Kalkmalerierne er fra ca. 1520. Planten findes stadig som reliket nær kirken. Ved Bromølle Kro står Bølgekronet Storkenæb adskillige steder i vejrabatter NØ for kroen.

Figur 6. Bølgekrone Storkenæb vokser i vejkanterne overfor Bromølle Kro, og den står også ved Vandfaldsmølle.

Noget øst for kroen vokser Grå Mynte i en vejrabat. Alle Mynter har været brugt som krydder- og te-planter. Den tidligst indførte Mynte er Rundbladet Mynte, og den kom ifølge Lange (1999) til Danmark allerede i 200-300-tallet e.Kr. Grå Mynte (*Mentha longifolia*) nævnes ikke på Løjtnants lister pga. taksonomiske problemer, men den står på Apoteker Takst i 1672 (Lange, 1999), så også denne Mynte-art er ganske gammel i Danmark og er derfor interessant. Bestemmelsen af Grå Mynte er foretaget efter Den Nye Nordiske Flora.

Gryde Mølle

Den mest iøjnefaldende reliktplante ved Gryde Mølle er Hjerterbladet Gemserod. Her står den i pæn mængde ved murværket, som bar møllehjulet fig. 3. Hjerterbladet Gemserod står også i mængde ved Vandfaldsmølle, figur 7. Det er en gammel prydpilte, som ikke er sjælden i gamle haver. Hjerterbladet Gemserod kaldes også for Panterdræber-Gemserod, da artsnavnet *pardalianches* betyder panterdræber. Planten er ifølge Lange (1969) giftig.

Ved besøget i år 2000 fandt vi foruden de i bilag 3 nævnte planter også: Bidende Stenurt, Fugle-Kirsebær, Havepest, Læge-Jordrøg, Påskelilje (gl. varietet), Skov-Løg, Stor Hundepersille og Vedbend-Torskemund.

Figur 7. Hjertebladet Gømserod ved Vandfaldsmølle. Den står også ved Grydes Mølle.

Strids Mølle

Strids Mølle er den bedst bevarede af møllerne. Møllehuset ligger i et vejsving overfor den smukke møllesø (forsiden). Lidt mod nord ligger en lille P-plads ved opstemningen, hvor åen løber under vejen. Herfra ses også ruinen af ”Slusehuset”, som brændte for få år siden. Vi betragter alle de nævnte steder samt arealet imellem dem som dele af lokaliteten.

Strids Mølle er således en stor lokalitet, og det er ved den af vandmøllerne, at vi har fundet flest gamle kulturplanter. Der findes en del forårsplanter (prydplanter) rundt i skovbunden. I møllesøens rørsump vokser en smule Kalmus, og nær slusehuset findes bl.a. gamle kulturplanter som Cypres-Vortemælk, Alm. Fingerbøl og den stærkt giftige Pigæble. Vi

vurderer, at Strids mølle har national betydning m.h.t. forekomsten af gamle kulturplanter. Øresø, Gryde og Vandfaldsmølle har alle regional betydning mens Rangle, Kongens og Bromølle har en lokal betydning mht. forekomsten af gamle kulturplanter.

Ved besøget i år 2000 fandt vi ved Strids Mølle – foruden de i bilag 3 nævnte arter: Asperges, den kønne prydpil Krans-Lilje, den gamle blommesort Kræge samt lægeplanten Opium-Valmue. Desuden fandt vi en lang række mere almindelige reliktpanter, som ikke står i tabel 3.

Kongens Mølle

Stinkende Nyserod er en sjælden reliktpilte. Den vokser ved Kongens Mølle på en måde, så vi kan tvivle på, om der er tale om en gammel forekomst eller efterkommere af mere nutidigt haveaffald. Men det er et evigt dilemma i denne slags registreringer.

Nær Kongens Mølle findes en iøjnefaldende stor bevoksning af planten Kæmpe-Turt. Planten står ikke på Løjtnants liste over reliktpanter, men BL har set den vokse som reliktpilte få andre steder f.eks. ved Agri Kirke i Mols Bjerge. Den findes af og til i herregårdsparker, f.eks. i Vedbygårds park, men er sjældent forvildet (Mossberg og Stenberg 2005).

Øresø Mølle

I det tidlige forår blomstrer Dorothealiljer i hundredevis på åbredden og i haven ved det store hus, hvor Halleby Å løber under vejen. Høst-Tidløs er ualmindelig og Kandelaber-Kongelys (figur 8) er ret sjælden.

Figur 8. Kandelaber-Kongelys og blade af Rød Hestehov. I baggrunden broen over Halleby Å ved Øresø Mølle. Kandelaber-Kongelys har også tidligere stået ved Rangle Mølle (Gerth Nielsen pers. comm.). Den store pilte med de mange smukke blomster har nok været en prydpilte og som de øvrige Kongelys-arter har den måske også tidligere været brugt som farve-, te- og kosmetikpilte.

Vandfaldsmølle

I dag ligger stemmeværket i en privat have. Rundt i den store, ekstensivt holdte have fandt vi en del gamle kulturplanter, en del almindelige, flere ualmindelige som Dansk- og Plettet Arum og Hjerterbladet Gemserod (fig. 7) samt den meget sjældne Bølgekronet Storkenæb.

Konklusion

Ved de 7 undersøgte vandmøller har vi fundet i alt 64 gamle kulturplanter, der havde en dokumenteret brug i middelalderen eller senere. De fleste blev brugt som lægeplanter (56 stk), men der er også mange gamle pryddplanter (40 stk), køkkenurter (20 stk) og andre slags kulturplanter ved vandmøllerne. Mange planter har haft flere anvendelser.

Den rigeste blandt de undersøgte vandmøller er Strids Mølle, som vi anser for at have national betydning mht. forekomsten af gamle kulturplanter. Øresø, Gryde og Vandfaldsmølle har regional betydning.

Tak

Tak til Bendt Nielsen og Anders Fischer for at vi måtte benytte kortet side 3, som oprindeligt stammer fra Fischer og Pedersen (2005), og som Bendt Nielsen venligst har omarbejdet til artiklen her.

Litteratur

Brøndegaard VJ 1978-80: Folk og Flora. - Rosenkilde og Bagger.

Fischer, Anders og Lisbeth Pedersen (red) 2005: Kulturarv i Naturpark Åmosen-Tissø. - Styringsgruppen for Naturpark Åmosen-Tissø i samarbejde med Kalundborg og Omegns Museum og Nationalmuseet.

Garner Holger N 1983: Tartagræssets indførsel til Danmark. Af Kalmus' (*Acorus calamus*) historie. - Fra Kvangård til Humlekule. Medd. Fra Havehistorisk Selskab årg. 13, 7-36. København.

Harpestreng Henrik ca. 1300: Gamle danske urtebøger, stenbøger og kogebøger. Ved Marius Kristensen 1908-20. - København.

Hornemann J V 1796: Forsøg til en dansk oekonomisk Plantelære. - Kjbh.

Jensen Niels 1941: Kongens møller I. – Fra Holbæk Amt. Historiske Aarbøger udgivet af Historisk Samfund for Holbæk Amt.

Jensen Niels 1942: Kongens møller II. – Fra Holbæk Amt. Historiske Aarbøger udgivet af Historisk Samfund for Holbæk Amt.

Krasnik, Benjamin 2014: Historiske vandmøller i fare. - Kristeligt Dagblad 23-2-2014.

Mossberg Bo & Lennart Stenberg 2005 og 2007: Den Nye Nordiske Flora. - Gyldendal. På

dansk ved Jon Feilberg.

Lange, Johan 1972: Levende fortidsminder. Ukrudt, kulturhistorie, forsvarshistorie.
- Nationalmuseet.

Lange, Johan 1999: Kulturplanternes indførselshistorie i Danmark. - DSR Forlag.

Løjtnant, Bernt 2008: Kalmus. - Skalk nr. 2, april 2008 p. 32.

Løjtnant, Bernt (in press): Reliktplanter. - Rhodos. Manuskript afleveret 2012, men bog endnu ikke udgivet.

Nielsen, Harald 1976: Lægeplanter og trolddomsurter. - Politikens Forlag, København, 3. udg. 1976.

Olsen, Børge Geert (uden årstal): De kongelige vandmøller. - Odsherreds Turistbureau.

Paulli Simon 1648: Flora Danica det er: Dansk urtebog. - Genoptryk ved Rosenkilde og Bagger 1971.

Pedersen Chr. 1533: Lægebog, Malmø 1533. - Udgivet af Poul Hauberg, Levin og Munksgaard, 1933.

Smid Henrik 1546: En skøn lystig ny Urtegaardt. - Malmø.

Trap J P 1954: Danmark. - G E C Gads Forlag.

Tabel 3. De gamle kulturplanter ved de 7 undersøgte vandmøller

Gamle kulturplanter	Rangle	Kongens	Øresø	Strids	Gryde	Bromølle	Vandfalds
Alm. Akeleje				x			
Alm. Erantis			x	x			x
Alm. Fingerbøl				x			
Alm. Hyld			x	x	x	x	x
Alm. Hæg			x	x			x
Alm. Katost			x		x		x
Alm. Lungeurt				x			
Alm. Matrem	x			x			
Alm. Merian				x			
Alm. Pastinak	x	x	x	x	x	x	x
Alm. Påskelilje (gl. var.)	x					x	
Alm. Rejnfan	x	x	x	x	x		
Alm. Skovranke			x	x			
Alm. Vintergæk	x	x	x	x	x		x
Butbladet Skræppe	x	x	x	x	x	x	x
Bølgekronet Storkenæb						x	x
Cikorie			x	x		x	x
Citronmelisse				x			
Cypres-Vortemælk				x			
Dansk Arum							x

Dorotealilje			x				
Døvnælde	x	x	x	x	x	x	x
Eng-Storkenæb				x			
Farve-Reseda	x						
Filtet Burre	x	x	x	x	x	x	x
Glat Burre	x						
Gul Anemone			x	x		x	
Hassel	x	x					x
Hindbær	x	x				x	
Hjertebladet Gemserod					x		x
Hulrodet Lærkespore			x	x		x	
Humle	x	x	x	x	x	x	
Hvid Anemone	x		x	x	x	x	x
Hvid Hestehov						x	
Høst-Tidløs			x				
Kalmus				x			
Kristtorn				x			
Liden Singrøn	x		x	x			
Lilje-Konval	x						
Læge-Oksetunge	x		x	x			
Løgkarse	x	x	x	x		x	x
Marts-Viol	x	x	x	x	x	x	x
Mørk Kongelys		x	x				x
Peberrod					x	x	
Pengebladet Fredløs						x	x
Pigæble				x			
Pinselilje (gl. var)				x	x		
Plettet Arum	x		x				x
Rundbladet Katost					x		
Rød Hestehov		x	x				
Rød Tandbæger			x	x	x		
Skvalderkål	x	x	x	x	x	x	x
Solbær			x	x			x
Stikkelsbær		x	x	x	x	x	x
Stinkende Nyserod		x					
Stor Hundepersille	x						x
Stor Konval	x						
Stor Nælde	x	x	x	x	x	x	x
Strudsvinge		x					x
Svaleurt			x	x	x		
Sødskaerm				x		x	x
Uldbladet Kongelys			x	x			
Vellugtende Aftenstjerne	x			x			
Vår-Krokus		x					
	Rangle	Kongens	Øresø	Strids	Gryde	Bromølle	Vandfalds